

Відповідність поліграфа як науково-технічного пристрою цим критеріям є предметом полеміки вчених та практиків й донині, проте, на наш погляд, поліграф відповідає всім необхідним критеріям: його використання хоча й прямо не передбачено КПК України, проте й не суперечить його положенням (за окремими виключеннями, коли в нормі закону чітко вказані науково-технічні засоби, що застосовуються під час проведення відповідної процесуальної дії), застосування поліграфа базується на положеннях відповідних наук, тобто відповідає критерію науковості, є безпечним для особи, що проходить тестування та не суперечить критерію етичності.

Наразі результати використання поліграфа у досудовому розслідуванні можуть мати доказове значення лише документу та показань поліграфолога в якості свідка за умов відповідності їх встановленим вимогам.

Для використання результатів використання поліграфа у виді такого доказу, як висновок експерта, необхідно внести відповідні зміни й доповнення до закону України «Про судову експертизу», до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, а головне – зареєструвати загальноприйняті, апробовані світовою практикою методики інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації в Реєстрі методик проведення судових експертиз Міністерства юстиції України.

**Список бібліографічних посилань:** 1. Салтевський М. В. Про поняття доказів у новому кримінально-процесуальному законодавстві. *Право України*. 1996. № 1. С. 52–54.

Одержано 13.10.2017

---

УДК 343:232

**Давид Володимирович СИМОНОВИЧ,**

доктор юридичних наук,  
старший науковий співробітник,  
начальник відділу організації освітньо-наукової підготовки  
Харківського національного університету внутрішніх справ;  
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0285-4005>

## **ЧИ БУТИ ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ**

Важливим кроком реформування інституту дізнання стало прийняття у 2012 р. чинного КПК України. Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 3 КПК України дізнання визначено як форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків. Тобто, тим самим законодавець запровадив ще одну новелу, а саме: інститут кримінальних проступків. Проте до сьогодні його так і не було введено в дію, з огляду на те що нагальним питання є напрацювання й формування відповідних пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення чинного законодавства України з цього питання. Водночас запровадження інституту кримінальних проступків є позитивною новацією. Введення цієї категорії, насамперед, надасть можливість спростити судову процедуру, зменшити матеріальні витрати на проведення досудового розслідування, мінімізувати невинуватені витрати держави на утримання осіб у місцях позбавлення волі, а слідчі отримають змогу зайнятися розслідуванням тяжких, особливо тяжких і резонансних злочинів. Адже нині розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів становлять лише чверть від загальної кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень. У той час як некваліфіковані крадіжки, шахрайства (ч. 1 ст. 185, ч. 1 ст. 190 КК) та легкі тілесні ушкодження (ст. 125 КК) сягають майже 40 %. Тож, метою спрощеного провадження щодо кримінальних проступків має стати

прискорення судового розгляду нескладних кримінальних проваджень та забезпечення права особи на швидке поновлення своїх прав та законних інтересів.

Підґрунтям запровадження кримінальних проступків на теренах незалежної України стала Концепція реформування кримінальної юстиції України, затверджена Указом Президента від 8 квітня 2008 р. № 311/2008. Зокрема, у ній зазначено, що з метою гуманізації кримінального законодавства певну частину злочинів необхідно б було трансформувати в кримінальні (підсудні) проступки, обмежити сферу застосування покарань, пов'язаних із позбавленням волі, замінивши їх, наприклад, штрафними санкціями. До категорії кримінальних проступків мають бути віднесені: а) окремі діяння, що за чинним Кримінальним кодексом України належать до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства будуть визнані законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки; б) передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, які мають судову юрисдикцію і не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо). Наразі наведена Концепція є єдиним нормативно-правовим джерелом, у якому передбачений хоча б якийсь правовий механізм запровадження інституту кримінальних проступків, але, напевно, ураховуючи що він прийнятий вісім років назад, на сьогодні необхідно розробити нову концепцію, при цьому за орієнтир взяти положення вказаної Концепції.

На необхідності зміни правової ідеології за покарання щодо окремих видів адміністративних правопорушень наголошено й в низці рішень ЄСПЛ проти України. Зокрема, у п. 61 рішення ЄСПЛ по справі «Корнев і Карпенко проти України» (заява № 17444/04) від 21.10.2010 р. суд зауважує, що з огляду на суворість передбаченого покарання правопорушення, про яке йдеться в статті 185–3 КУпАП, не є незначним. У зв'язку з цим таке адміністративне провадження слід вважати по суті кримінальним і таким, що вимагає застосування всіх гарантій ст. 6 Конвенції про захист прав людини основоположних свобод. Аналогічну позицію ЄСПЛ висловив у п. 33, 55 рішення в справі «Гурепка проти України» від 08.04.2010 р.

Загалом проблематика кримінальних проступків не є новою, адже ще вчені радянського періоду приділяли увагу проблемі кримінального проступку і визначали його як самостійну категорію малозначного різновиду злочинів. Зі змісту чинного КПК України випливає, що кримінальний проступок є різновидом кримінального правопорушення, до якого належать діяння, що не становлять значної суспільної небезпеки. Звернемо увагу, що поняття кримінального проступку наведено в проекті Закону України № 10136 від 03.03.2012 р. «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інститутів кримінальних проступків», під яким визначено діяння, за яке передбачене покарання у вигляді громадських робіт або інше, більш м'яке покарання, за винятком основного покарання у вигляді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Проте ні в чинному КК України, ні в КПК України не міститься офіційне тлумачення цього поняття, а на доктринальному рівні пропонуються досить-такі різноманітні визначення даної дефініції.

Про значущість інституту кримінальних проступків свідчить й відведення його регулюванню цілої глави 25 «Особливості досудового розслідування кримінальних проступків» КПК України. При цьому в зазначеній главі закріплено всього 5 статей, які безпосередньо стосуються питанням процесуального порядку розслідування та судового розгляду кримінальних проступків. Водночас і на сьогодні проблемою залишається відсутність законодавчого врегулювання поняття та переліку кримінальних проступків у законодавстві України про кримінальну відповідальність. Як і будь-який процес, що відбувається під час реформування законодавства, запровадження інституту кримінального проступку має відбуватися на підставі розроблення відповідної науково обґрунтованої концепції. З цією метою необхідно: сформулювати єдине поняття «кримінальний проступок»; розробити засади інституту кримінальних проступків; визначити органи дізнання та закріпити їхні права і обов'язки; напрацювати відповідні критерії класифікації проступків та ознаки відмежування від злочинів і адміністративних правопорушень. При визначенні відповідних критеріїв розмежування слід ураховувати вид об'єкта

правопорушення, суб'єкт правопорушення, а також брати до уваги завдану шкоду та можливість її відшкодування правопорушником чи особами, які несуть за нього цивільну відповідальність.

Вважаємо, що все ж таки доцільно прийняти окремий Закон України «Про кримінальні проступки» або Кодекс України про кримінальні проступки. Пояснюється це тим, що врегулювання інституту кримінальних проступків охоплює дію як матеріального, так і кримінального процесуального права. Тому його унормування окремо в КК України і КПК України в подальшому лише ускладнить практику ефективного розслідування кримінальних проступків. Це наочно підтверджує актуальність порушеного питання та необхідність найближчим часом прийняти спочатку Концепцію запровадження кримінальних проступків, а потім на її основі здійснювати поступове реформування кримінального, кримінального процесуального та адміністративного законодавства.

Отже, підбиваючи підсумок, слід констатувати, що запровадження інституту кримінальних проступків повинно здійснюватися з особливим застереженням, щоб необгрунтоване й некомпетентне їх розмежування не призвело до збільшення криміналізації кримінальних проступків. Саме тому доопрацювання існуючих на сьогодні законопроектів із цього питання має відбуватися з урахуванням сучасних досягнень науки кримінального процесу, кримінального та адміністративного права.

*Одержано 03.10.2017*

---

УДК 343.13

**Дар'я Олександрівна СКРИПНИК,**

студентка 6 курсу Інституту кримінальної юстиції  
Національного університету  
«Одеська юридична академія»

## **ФУНКЦІЇ ПОТЕРПІЛОГО ТА ЙОГО ПРЕДСТАВНИКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Кримінальний процесуальний кодекс України не відносить у повній мірі потерпілого та його представника до сторони кримінального провадження.

Пануючою у сучасній доктрині є думка відносно здійснення потерпілим функції обвинувачення. Однак, науковцями обгрунтовуються й інші позиції. Наголошується на тому, що як у п. 25 ч. 1 ст. 3, так і в главі 3 КПК України, потерпілого, його представника не віднесено до сторони обвинувачення, і потерпілий є окремим учасником кримінального провадження [3, с. 29; 4, с. 89; 5, с. 127].

Пункт 19 ч. 1 ст. 3 КПК України визначає, що сторонами кримінального провадження є – з боку обвинувачення: слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених цим Кодексом; з боку захисту: підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники. Щодо розуміння змісту даного положення думки також розходяться. З одного боку, існує позиція, відповідно до якої фактично ігнорується застереження в частині того, що потерпілий, його представник відносяться до сторони обвинувачення саме у випадках, встановлених КПК України, і прямо відносять потерпілого, його представника до сторони обвинувачення [6, с. 14]. З іншого боку, стверджується, що такий «випадок, встановлений КПК України» – це згода потерпілого у судовому розгляді підтримувати обвинувачення у разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення (ч. 2, 4 ст. 340 КПК України) [3, с. 29].

У п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України вказується, що до учасників кримінального провадження відносяться сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник..., тим